

art. 1 ad primum, dicit enim de primo parente quod forte crediderit præceptum Dei de non comedendo fructum, metaphorice intelligendum esse; et tamen probabile est ipsum habuisse evidentiam in attestante, quia non habuit alium hominem a quo instrueretur, sed immediate fuit instructus a Deo, sicut de prophetis sentit Cajetanus habuisse evidentiam testificationis divinæ.

XI. Quod si instes: Manere adhuc eandem difficultatem, nam ille Angelus credebat aliquid determinatum, alias nihil crederet; ergo in aliquo sensu determinato credebat: inquiri ergo: Quis proponebat illi Angelo hunc determinatum sensum, non alius Angelus, quia ipse erat supremus, et hoc evidenter cognoscebat; ergo etiam evidenter sciebat quod Deus sibi determinabat istum sensum; ergo si evidentia in attestante tollit fidem, etiam tollebat fides circa hunc sensum determinatum in quo credit: et sic currit argumentum factum, et impertinenter confugimus ad multiplicationem sensuum, si quidem in ipsa determinatione sensus, quæ credenda est per fidem currit eadem ratio.

XII. Respondetur, quod quando Deus manifestat evidenter se loqui, et potest ejus locutio intelligi in pluribus sensibus, tunc determinatio sensus potest fieri obscure, si fiat a Deo per interiorem instinctum, seu directionem, et non per manifestam evidentiam et in ista directione, et instinctu est obscuritas, quia ita fit a Deo, quod potest aliquis dubitare, vel saltem non evidenter cognoscere an fiat a se ipso, quia valde difficile discernitur an instinctus aliquis sit a Deo, an a se ipso, licet quando est a Deo certitudo detur interior quod a Deo est, sed non evidentia: quare sicut quando aliquis accipit res fidei mediante propositione creata sive Ec-

clesiæ, sive prophetæ, sive Angeli, hoc ipso non habet evidentiam quod res illa sit a Deo infallibiliter, licet habeat certitudinem. Ita licet aliquis habeat certitudinem de ipsa locutione Dei, si tamen non habet evidentiam de sensu in quo Deus loquitur, sed hoc habetur per instinctum, in quo potest dubitari, an oriatur a se ipso, vel a Deo, jam datur locus habendi certitudinem, et non evidentiam, eo quod non cognoscit evidenter an ille instinctus determinans sensum sit a se ipso, et consequenter mediante aliqua creatura, an immediate a Deo.

XIII. Ad tertium respondetur demonstrationem evidentem non requirere resolutionem in causas, vel in effectus entitatis, sed in causas, et fundamenta veritatis, ad quod sufficit quælibet connexio necessaria; ubicumque autem invenitur aliquid cum quo habeatur necessaria connexio, sive illud sit conditio requisita, vel medium extrinsecum, sive causa intrinseca, sufficit ad generandam notitiam evidentem, et convincentem intellectum, sicut multæ demonstrationes mathematicæ procedunt ex rationibus omnino extrinsecis, et tamen veram scientiam generant, et demonstrationes deducunt ad inconveniens, vel procedentes a simili per extrinsecum medium procedunt, et tamen quia in vi connexionis necessariæ demonstrant, simpliciter notitiam evidentem generant; unde ipsa auctoritas dicentis, licet sit medium extrinsecum si haberet necessariam connexionem veram demonstrationem generaret. Unde quod aliqui dicunt aliquos esse syllogismos evidentes, qui non sunt demonstrationes omnino falsum est, ut ex patre Vazquez affert Torres hic disp. IX, dub. III, nam omnis syllogismus est opinativus, aut demonstrativus, aut erroneus, sed syllogismus evidens

quicumque sit non est error, neque opinio, quia utrumque opponitur evidentiae veræ; ergo est demonstratio.

XIV. Ad fundamentum primæ sententiæ respondetur solutione ibi data. Pro cuius explicatione, et solutione replicarum notandum est, quod evidentia testis veri habet quidem connexionem cum ipso an est rei testificatæ secundum rationem communem, non secundum aliquam particularem et propriam, unde solum cognoscitur evidenter sub aliqua ratione communi, non particulari, et quasi per accidens, non per se; talis autem evidentia non excludit fidem simpliciter, sed solum secundum quid. Itaque testificatio vera non solum est medium extrinsecum, sed etiam non habet connexionem necessariam, et per se cum veritate, ut talis est in particulari, sed solum sub ratione communi quatenus est res testificata, et dicta ab aliqua testificatione vera, nam hujus veritatis: Verbum est incarnatum, non est causa, et ratio per se talis veritatis in particulari, quod ab aliquo teste vero, sive sit Deus sive Angelus dictum fuerit, quia etiam si non daretur, posset illa veritas stare, et rursus testificatio ipsa ex vi, et natura testificationis æque indifferenter se habet ad hanc veritatem: Verbum est incarnatum, vel ad illam: Abraham habuit filium, vel ad quamlibet aliam, dummodo veritas illa subjiciatur testificationi; ergo signum est quod testificatio vera non habet connexionem ex natura rei cum ipso an est rei testificatæ, nisi secundum rationem communem, scilicet quatenus res illa est subiecta testificationi, quod est in quantum dicta, seu testificata, quæ est solutio Cajetani; sicut etiam evidentia credibilitatis divinæ dicitur a D. Thoma in hac quæstione prima articul. IV, ad secundum, quod est

evidentia rei credibilis in generali, non in speciali, et ideo non opponitur fidei.

XV. Ad argumentum ergo in forma respondetur: Quidquid Deus dicit evidens est ita esse in re, distinguo; evidentia propria, et speciali, et ex natura rei attingente illud an est, nego; evidentia communi, et quasi materialiter solum attingente rem istam prout testificatam, concedo majorem. Ad minorem: evidens est Deum hoc mihi dicere, concedo; ergo evidens est ita esse in re, distinguo: evidentia secundum quid, et secundum rationem communem, scilicet quatenus testificata est, concedo; evidentia propria, et per se istius objecti, nego. Ad primam replicam contra hanc solutionem respondetur negando quod hoc discursu cognoscatur specificativum proprium, per se hujus testificationis. Et ad probationem dicitur, quod aliquam cognitionem, seu dictum esse verum solum infert objectum suum esse in re, vel non esse, non in speciali ex vi suæ rationis formalis, et specificæ, sed solum in communi, quatenus exigitur ad hoc quod sit materia, seu objectum istius testificationis veræ hic et nunc, quod est inferre illam veritatem ut testificatam, non specialiter ut est in se, et quantum est ex natura ipsius rationis formalis inferentis; neque inde sequitur quod qui videt ipsam visionem beatificam, non cognoscat evidenter Deum esse quoad an est, quia visio illa specificatur in particulari ab illo objecto, unde qui evidenter illam cognoscit, cognoscit etiam objectum ejus connaturale, et proprium, et ut per se specificativum illius, quod est Deus; at vero revelatio testificans non habet ex natura sua connexionem necessariam cum ista vel illa veritate in particulari, sed per accidens est quod hoc vel illud reveletur prout

voluerit ipse testificans; quare licet evidenter cognoscatur hanc revelationem esse a Deo, et esse veram, non infertur absolute ipsum objectum esse ita in re, nisi quatenus dictum, et testificatum: non pugnat autem cum obscuritate fidei, nisi evidentia rei in se, non autem ut dicta, et testificata.

XVI. Ad secundam replicam respondetur, quod ad evidentiam rei non est necesse procedere per locum intrinsecum, sed sufficit medium extrinsecum convincens intellectum, sed dicimus hoc medium extrinsecum esse duplex, aliud determinate, et in speciali respiciens rem, ut res talis est; aliud solum in communi, et in ratione objecti testificati, vel credibilis, quod de se non magis connectitur cum hoc objecto, quam cum illo, nisi prout voluerit ipse, qui testificatur; et quando primo modo se habet infert evidentiam simpliciter, et expellit fidem: quando secundo modo solum infert evidentiam in communi, et per accidens tangentem hoc objectum, vel illud in particulari, et sic non facit evidentiam simpliciter, nec tollit fidem. Et de hoc dubio ista sufficiant.

ARTICULUS III.

Utrum evidentia credibilitatis compatiatur cum fide, et eliciatur ab ipsa, annon?

I. Inter evidentiam testificationis, et credibilitatis hæc est differentia, quod evidentia testificationis est evidentia de ipsa ratione formali qua credimus esse, scilicet de testimonio Dei revelantis: evidentia autem credibilitatis est evidentia de ipsa habitudine, seu dispositione objecti ut reddatur dignum creditu, potestque non evidenter cognoscendo tes-

timonium, cognoscere evidenter quod aliquod objectum est idoneum, et dignum ut credatur, quid sit an res existat vel non, quia ad credibilitatem ut sic non requiritur veritas, sed verisimilitudo, seu existimatio veritatis cum non apparentia repugnantia, et impossibilitatis. Inquirimus ergo an possit dari evidentia de tali credibilitate simul cum fide, et a quo principio eliciatur illa evidentia credibilitatis jam dicta.

II. Est autem valde notandum, et supponendum dari evidentiam talis credibilitatis in rebus fidei divinæ, quia ut dicitur in Psalmo xcii a regio propheta: *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis*. Ubi non solum dicitur esse testimonia Dei credibilia quomodocumque, sed credibilia strictissime, scilicet nimium credibilia; non esset autem nimis credibile si de illius credibilitate non constaret certe, et evidenter. Et ratio est, quia credibilitas non potest nobis constare certo, nisi etiam constet evidenter, nam si constaret certo et inevidenter, constaret nobis per fidem quæ est certa et obscura; repugnat autem quod credibilitas constet nobis per fidem, tamquam res credita, quia cognitio credibilitatis de aliquo objecto antecedit assensum fidei, ergo si credibilitas crederetur vel deberet fides antecedere assensum fidei quod repugnat, vel deberemus ponere aliam fidem per quam talis credibilitas crederetur, et sic esset processus in infinitum. Quare si constat nobis certo de credibilitate rerum fidei, debet etiam constare evidenter; quod si obscure constat, et non per fidem divinam, debet constare obscure et incerte, et sic solum fide humana, vel opinione cognosceremus credibilitatem, et consequenter non posset dici nimis credibile, de cujus credibilitate sumus incerti; ergo si testimo-

nia divina credibilia facta sunt nimis, utique certo debent esse credibilia: si certo, et non per fidem, ergo certo, et evidenter. Rationes autem quibus credibilitas ista evidenter infertur, satis tradidimus i p. quæst. i. disput. i et supra, viderique possunt apud interpretes D. Thomæ hic, præsertim Bagnez, Suarez, Lorca. Nos breviter dicimus omnes istas rationes inveniri breviter insinuat ab Augustino in libro superius citato contra epistolam fundamenti, cap. v, ubi sic inquit: « Multa sunt quæ in Ecclesia me rectissime tenent; tenet consensus populorum et gentium, tenet auctoritas miraculis confirmata, spe aucta, et vetustate nutrita, tenet ab ipsa sede Petri Apostoli cui pascendas oves suas Dominus mandavit usque ad præsentem episcopum successio sacerdotum, tenet denique ipsum catholici nomen, quod non sine causa inter tam multas hæreses sola hæc Ecclesia obtinuit. » Sic Augustinus.

III. Ex cujus verbis formatur hæc evidens ratio: Ut aliquid sit materia apta credi per fidem supernaturalem sufficit quod concurrant illæ conditiones, quæ si essent naturales, et in materia naturali facerent rem dignam fide humana, sed evidens est quod concurrunt in nostra fide omnes conditiones, quæ faciunt rem aliquam dignam, et aptam ut credatur; ergo evidens est res fidei esse credibiles. Minor constat explicando conditiones allatas a D. Augustino, nam evidens est quod concurrunt consensus populorum et gentium affantium, et credentium res istas esse dictas a Deo, sicut autem evidenter credibile est Romam esse, quia tot homines, et tam diversis temporibus in eo affando conveniunt, cur non erit evidenter credibile res fidei esse a Deo, quia tot populi et gentes in eo affando con-

veniunt. Concurrunt deinde miracula in confirmationem talis veritatis, quæ sunt vera miracula, et a solo Deo factibilia, sicut vera resuscitatio mortui, non apparenter, sed permanenter viventis; vera illuminatio cæci, qui antea non videbat, et modo experitur se videre, Deus autem non potest confirmare miraculis mendacium. Concurrunt etiam firma charitas martyrum, qui est in testimonium illius veritatis vitam effuderunt, licet enim contingere possit quod unus, vel alter non propter veritatem, sed propter pertinaciam erroris moriatur, tamen quod tanta hominum multitudo tam adversis, et continuatis temporibus pro aliqua veritate vitam ponat, non videtur nasci ex pertinacia, sed ex veritatis efficacia. Concurrunt etiam spes aucta, et adimpleta in prophetarum oraculis, omnia enim quæ prædixerunt, et speraverunt videmus impleta. Concurrunt etiam vetustas, seu antiquitas doctrinæ, quia nihil ita solet veritatem ostendere, sicut decursio temporum, constat autem hanc fidem vetustatissimam esse, et longe antiquiorem cæteris sectis, et doctrinis, cum ceperit in patribus, et prophetis, et usque nunc continueatur. Concurrunt denique continuatio sedis apostolicæ, quæ nobis proponit fidem: et tamen non innititur potentiæ, aut multitudini temporalium virium, quin potius multis fuit sæpissime oppugnata, etiam regibus, et imperatoribus fortissimis; et tamen semper perseverat in continuatione suorum episcoporum: et in his omnibus hæc fides non prædicat, nec docet aliquid facile, et delectabile hominibus, sicut secta Mahumeti, vel hæreticorum, quin potius ipsa doctrina strictissime coercet voluntates, et nimietatem temporalium; nec etiam favore hominum crevit, sed multis persecutio-